

ASPECTE PROCEDURALE PRIVIND RECUNOAȘTEREA ȘI EXECUTAREA HOTĂRĂRILOR ÎN MATERIE CIVILĂ ȘI COMERCIALĂ ÎN REGLEMENTAREA LEGII NR. 187/2003

*Conf. univ. dr. Alexandrina Zaharia
Universitatea „Danubius” Galați, Facultatea de Drept*

Abstract

In Romania, international private law relations are regulated by the Law no. 105/1992. The above-mentioned law provides the rules to determine the applicable law in cases of juridical relations containing a foreign element, as well as the procedural norms in litigations concerning relations of international private law. The provisions of this law are general and, if the international conventions which Romania has adhered to, do not set a different approach, they are to be enforced in relations with any state, not only the member states.

During the negotiations for adhering to the EU, our country assumed the task of completing and modernizing the national legislative framework and has transposed the Council's Regulation no. 44/2001 – concerning the jurisdictional competence, the acknowledgment and execution of rulings, in civil and commercial matters, passed in the member states – in the Law no. 187/2003. The law is applicable only until 1 January 2007 when Romania is to adhere to the EU.

1. Reglementare. Definiție. Interdicții

Legea nr. 187 din 9 mai 2003 privind competența de jurisdicție, recunoașterea și executarea în România a hotărârilor în materie civilă și comercială pronunțate în statele membre ale Uniunii Europene, cuprinde reguli privind competența de soluționare a litigiilor născute dintr-un raport de drept internațional privat în materie civilă și comercială, precum și norme privind recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești pronunțate în statele membre ale Uniunii Europene.¹

¹ Publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 333 din 16 mai 2003.

Până la intrarea în vigoare a acestei legi (la un an de la data publicării, conform art. 65), în ceea ce privește statele membre ale Uniunii Europene s-a aplicat Legea nr. 105 din 22 septembrie 1992 cu privire la reglementarea raporturilor de drept internațional privat, care cuprinde regulile de determinare a legii aplicabile în cazul raporturilor juridice cu element de extraneitate, precum și normele de procedură în litigii privind raporturi de drept internațional privat. Domeniul de aplicare al Legii nr. 105/1992 este mult mai larg, reglementând relațiile României cu orice stat, nu numai cu statele membre ale Uniunii Europene, în același timp având un caracter general.

În cadrul negocierilor de aderare la Uniunea Europeană, la capitolul 5 - „Dreptul societăților comerciale”, țara noastră și-a asumat angajamentul de a completa și moderniza cadrul legislativ național pentru a transpune Regulamentul Consiliului nr. 44/2001 privind competența jurisdicțională, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială pronunțate în statele membre ale Uniunii Europene.

Structurată în cinci capitole această lege reglementează o serie de dispoziții generale, competența generală, competența exclusivă, competența specială, cum ar fi: competența în materie de asigurări, competența în privința contractelor încheiate cu consumatorii, competența în privința contractelor individuale de muncă, obligația instanțelor de a-și verifica competența, asigurarea acțiunii prin măsuri provizorii și conservatorii, recunoașterea și executarea în România a hotărârilor pronunțate în statele membre ale Uniunii Europene, actele autentice și tranzacțiile judiciare și dispoziții finale.

Prin raport de drept internațional, în sensul acestei legi, se înțelege raportul juridic de drept privat cu element de extraneitate, în care elementul de extraneitate aparține oricăruia dintre statele membre ale Uniunii Europene, denumite state membre.

O persoană juridică își are sediul real acolo unde se află sediul societății, iar în cazul în care există sedii în mai multe state, acolo unde se află sediul principal, chiar dacă hotărârile acesteia sunt luate la centru potrivit directivelor transmise de acționari sau asociați din alte state. În cazul Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord, precum și al Irlandei, prin sediu real se înțelege sediul social, iar în lipsa acestuia, locul de înregistrare ori locul după a cărui lege s-a înființat persoana juridică.

Hotărârea pronunțată într-un stat membru este definită de această lege ca fiind orice act de jurisdicție pronunțat de o instanță dintr-un stat membru, indiferent de denumirea acestui act, inclusiv un decret, ordin, decizie sau mandat de executare, precum și actul prin care se stabilesc de către greșier cheltuieli de judecată.

Această lege nu se aplică în cazul litigiilor și al hotărârilor pronunțate în state membre privind: capacitatea juridică a persoanei fizice; dreptul de proprietate derivat dintr-o relație matrimonială; succesiunile; asigurările sociale; arbitrajul și reorganizarea, lichidarea, concordatul.

2. Recunoașterea hotărârilor pronunțate în statele membre.

Pentru a beneficia de puterea lucrului judecat și pentru a produce efecte în altă țară, o hotărâre străină trebuie mai întâi recunoscută.

O hotărâre pronunțată într-un stat membru este recunoscut de plin drept în România, fără să fie necesară recurgerea la vreo procedură specială. În cursul soluționării unei asemenea cereri instanța română nu poate proceda la examinarea în fond a hotărârii unui stat membru și nici la modificarea ei, însă poate suspenda acțiunea prin care se solicită recunoașterea unei hotărâri, pronunțate de o instanță dintr-un stat membru în cazul în care, împotriva hotărârii a cărei recunoaștere se cere, se introduce o cale de atac ordinară.

În caz de litigiu, orice persoană interesată poate solicita instanței române, pe cale principială, recunoașterea unei hotărâri pronunțate într-un stat membru.

În ceea ce privește conținutul cererii de recunoaștere a unei hotărâri, legiuitorul nu a făcut referire la conținutul acesteia, ci a precizat că solicitantul va prezenta o copie a hotărârii care să întrunească condițiile necesare în vederea stabilirii autenticității acesteia și un certificat care va cuprinde obligatoriu elementele stabilite de lege. În cazul în care partea nu depune acest certificat sau un document echivalent, instanța poate să dispenseze partea de prezentarea acestui document dacă apreciază că dispune de suficiente informații.

În opinia noastră, cererea va cuprinde elementele prevăzute de legea procedurală română și va fi însoțită de copia hotărârii străine rămasă definitivă, certificatul eliberat de instanța statului care a pronunțat-o, dovada înmânării citației și actului de sesizare către pârât din care să rezulte că i-au fost comunicate în timp util. Toate aceste documente vor fi însoțite de traduceri certificate de o persoană autorizată. Cererea de recunoaștere se introduce la tribunalul în a cărui circumscripție își are domiciliul ori sediul partea împotriva căreia se solicită recunoașterea. În lipsa acestuia, cererea se introduce la tribunalul competent să încuviințeze executarea, și anume, la tribunalul în a cărui circumscripție își are domiciliul ori sediul partea împotriva căreia se solicită executarea sau în a cărui circumscripție urmează să se efectueze executarea. O asemenea cerere (de recunoaștere) poate fi rezolvată pe cale

incidentală de către instanța sesizată cu un proces având un alt obiect, dacă recunoașterea este necesară pentru soluționarea acestui proces.

Considerăm că în soluționarea cererii de recunoaștere se aplică norma de procedură civilă română care reglementează procedura necontencioasă deoarece Legea nr. 187/2003 nu a dispus în mod expres altfel, și nici nu a făcut trimitere la dispozițiile Codului de procedură civilă.

Legiuitorul nu prevede dacă cererea de recunoaștere a unei hotărâri pronunțate în statele membre se soluționează cu citarea părților. Considerăm că o asemenea cerere își poate găsi o rezolvare corectă, după caz, numai cu respectarea principiului contradictorialității, după prealabila citare a părților.

În cererea de recunoaștere a unui hotărâri, instanța română nu poate proceda la examinarea în fond a hotărârii unui stat membru și nici la modificarea ei. Instanța română poate suspenda acțiunea în cazul în care împotriva hotărârii a cărei recunoaștere se cere, se introduce o cale de atac ordinară.

Se impune a se face precizarea că o hotărâre pronunțată într-un stat membru nu poate fi recunoscută în unul din următoarele cazuri: hotărârea încalcă ordinea publică de drept internațional privat român; hotărârea a fost pronunțată în lipsa pârâtului, iar instanța constată că actul de sesizare a instanței sau un alt act echivalent nu a fost înmănat în timp util, astfel încât pârâtul să-și fi putut pregăti apărarea. În această ultimă situație pârâtul este obligat să facă dovada că a exercitat căile de atac împotriva hotărârii, dacă a avut posibilitatea să o facă; hotărârea este ireconciliabilă cu o hotărâre pronunțată de o instanță română într-un litigiu între aceleași părți; hotărârea este ireconciliabilă cu o hotărâre pronunțată anterior de o instanță dintr-un stat membru sau dintr-un stat terț, între aceleași părți și având același obiect, dacă hotărârea anterioară îndeplinește condițiile pentru a fi recunoscută în România; hotărârea vine în conflict cu dispozițiile acestei legi referitoare la competența în materie de asigurări, protecția consumatorului și la competența exclusivă.

În acest din urmă caz, la verificarea regulilor de competență instanța investită cu o cerere de recunoaștere a unei hotărâri pronunțate în statele membre este ținută de constatările de fapt în temeiul cărora instanța din statul membru și-a argumentat competența.

3. Executarea hotărârilor pronunțate în statele membre

În cazul în care o hotărâre străină nu este adusă la îndeplinire de bunăvoie de către cel obligat să o execute, aceasta poate fi pusă în executare pe teritoriul României la cererea părții interesate, numai după încuviințarea instanței române. Așadar, hotărârea pronunțată într-un

stat membru și care este executorie, potrivit legii instanței care a pronunțat-o va fi pusă în executare în România în baza încuviințării date, de către tribunalul în a cărui circumscripție își are domiciliul ori sediul partea împotriva căreia se solicită executarea sau în a cărui circumscripție urmează să se efectueze executarea. Fiind vorba de o competență teritorială alternativă, asupra cererii de încuviințare a executării silite se poate pronunța: tribunalul de la domiciliul ori sediul părții împotriva căreia se solicită executarea; tribunalul în a cărui circumscripție urmează să se efectueze executarea silită.

Sunt recunoscute și executorii, în țara noastră, documentele întocmite sau înregistrate oficial ca acte autentice și care sunt executorii într-un stat membru; înțelegerile referitoare la obligațiile de întreținere încheiate cu autoritățile administrative sau autentificate de acestea; tranzacțiile judiciare care au fost aprobate de o instanță în cursul unui proces și care sunt executorii în statul membru în care au fost încheiate.

În România, „executarea silită a dispozițiilor cu caracter civil din titlurile executorii se efectuează de către executorii judecătorești, dacă legea nu dispune altfel” (art. 1 alin. 1 din Legea nr. 188/2000). Aceștia își îndeplinesc atribuțiile în circumscripția judecătorei pe lângă care funcționează, dacă prin lege nu se dispune altfel. Codul de procedură civilă român deispune în art. 373 alin.2 că „instanța de executare este judecătoria în circumscripția căreia se face executarea, în afara cazurilor în care legea dispune altfel”. Prin urmare, în reglementarea actuală, tribunalul nefiind instanță de executare, punerea în executare a titlului este de competența executorilor judecătorești de pe lângă judecătoria din jurisdicția tribunalului care a soluționat cerere de încuviințare a executării silite.

Prin dispozițiile sale, Legea nr. 187/2003 derogă de la regula de drept comun potrivit căreia judecătorei îi aparține competența materială să se pronunțe asupra cererii de încuviințare a executării silite. Cererea de încuviințare a executării va fi însoțită de o copie a hotărârii care să întrunească condițiile necesare în vederea stabilirii autenticității acesteia și un certificat ce conține elementele prevăzute în anexa nr.1 a Legii nr.187/2003. La cererea instanței române documentele vor fi însoțite de traduceri certificate de o persoană autorizată în acest sens în unul dintre statele membre sau România. Hotărârea este declarată executorie în România dacă întrunește condițiile necesare în vederea stabilirii autenticității acesteia. În această fază necontencioasă partea împotriva căreia se urmărește executarea nu poate formula apărări cu privire la cererea de încuviințare a executării, iar instanța română nu poate proceda la examinarea în fond a hotărârii statului membru și nici la modificarea ei.

Asupra cererii instanța se pronunță, prin hotărâre, care este adusă la cunoștința părții care a cerut executarea, fără întârziere și potrivit procedurii prevăzută de legea română.

Împotriva acestei hotărâri se poate exercita recurs în termen de o lună de la comunicarea acesteia părții împotriva căreia se cere executarea, dacă aceasta își are domiciliul sau sediul în România. În cazul în care parte nu-și are domiciliul sau sediul în România, termenul de introducere a recursului este de două luni de la data comunicării către partea împotriva căreia se cere executarea sau la domiciliul acesteia. Recursul se judecă de urgență, iar hotărârea a cărei executare se cere nu poate fi revizuită pe fond în nici o situație. Instanța de recurs poate condiționa executarea de constituirea unei garanții. La cererea părții împotriva căreia se solicită executarea, instanța de recurs poate suspenda acțiunea dacă împotriva hotărârii a cărei executare se cere a fost introdusă, în statul membru de origine, o cale de atac ordinară sau dacă termenul de promovare a unei astfel căi de atac nu a expirat. Instanțele române pot dispune, la cererea reclamantului, chiar și în lipsa unei cereri de încuviințare a executării, măsuri asigurătorii în cazuri urgente, în scopul ocrotirii unor drepturi, interese sau bunuri ce au legătură cu jurisdicția lor. Hotărârea de încuviințare a executării va include, dacă este cazul, și autorizarea luării de măsuri de conservare. Până la expirarea termenului pentru introducerea recursului, sau după caz, până la soluționarea acestuia nu pot fi luate decât măsuri de conservare a bunurilor părții împotriva căreia se urmărește executarea.

Legiutorul nu a prevăzut expres ce se înțelege prin „constituirea unei garanții”, care ar fi termenul de constituire sau care ar fi sancțiunea neconstituirii unei asemenea garanții. Nici în privința măsurilor asigurătorii nu există prevederi în legătură cu plata vreunei cauțiuni, cuantumul acesteia, sancțiunea în cazul în care partea nu se conformează dispozițiilor instanței. O lacună a legii se observă și în privința „luării de măsuri de conservare”. Apreciem că în aceste situații se aplică dispozițiile legale interne.

Dând expresie principiului egalității părților în fața justiției, legea prevede expres că cetățenii străini sunt egali în fața legii române și ca atare nu vor fi obligați, pe acest motiv, la cauțiune, garanții, impozite și taxe proporționale cu valoarea litigiului.

În cazul în care reclamantul a beneficiat, în statul de origine, total sau parțial de asistență juridică gratuită, de scutiri ori reduceri de taxe și alte cheltuieli de procedură, va beneficia, în cadrul procedurii de executare a hotărârii de cea mai favorabilă formă de asistență juridică și scutire de taxe și alte cheltuieli de judecată prevăzute de legea română.

Respectarea principiului egalității părților în fața justiției, impune ca persoana care cere încuviințarea executării hotărârii să nu fie obligată să depună cauțiune ori vreo altă garanție pentru această cerere pe motiv că este cetățean străin sau că nu își are domiciliul ori sediul în România. De asemenea, nu se percepe nici un impozit sau taxă proporțională cu valoarea litigiului în cauză.

Instanța care a pronunțat hotărârea a cărei recunoaștere sau executare se cere într-un stat membru eliberează la cererea părții interesate un certificat care va cuprinde obligatoriu elementele prevăzute în anexa unu din lege.

Legea nr.187/2003, care se aplică numai până la data aderării, nu aduce atingere aplicării dispozițiilor care reglementează competența, recunoașterea și executarea hotărârilor în domenii specifice conținute de instrumentele comunitare sau de legislațiile naționale armonizate potrivit acestor instrumente. Prin dispozițiile legii menționate mai sus nu se aduce atingere convențiilor la care România este parte și care reglementează competența, recunoașterea și executarea hotărârilor în domenii speciale.

Raporturile de drept internațional privat în această materie cu statele terțe UE urmează a fi guvernate în continuare de prevederile Legii nr. 105/1992.